

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput IX. Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco
efficax?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

minantis ad bonum; & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt

à me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8. sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia iudicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

CAPUT IX.

Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax?

SUMMARIUM.

1. & 2. Refertur Opinio Moliniana & refutatur.
3. & 4. Refertur opinio Congruistarum.
5. Alia Societatis Jesu Sententia refertur.
6. Explicatur Sententia thomistarum.
7. Propositio: datur gratia ab intrinseco efficax & Probatur 1. ex Scriptura.
8. Responsio adversariorum refutatur.
9. Confirmatur Conclusio amplius ex S. Scriptura.
10. Respondetur argumentis Molinæ.
11. Probatur alio argumento scripturæ.
12. Refutatur Suarez.
13. Ac confirmatur prius argumentum.
14. Adducitur tertio probatio ex S. Scriptura.
15. Satisfit responsis adversariorum.
16. Probatur Conclusio 2do ex orationibus Ecclesiæ.
17. Rejiciuntur responsiones contrariæ.
18. Probatur tertio auctoritate S. Augustini.
19. Refertur responsiones Molinæ.
20. Sequuntur aliæ auctoritates ex eodem S. Patre.
21. 22. 23. 24. Referuntur adhuc alii Textus dicti S. Patris.
25. Reconciliantur objectiones thomistarum.
26. Refertur aliæ objectiones contra S. Augustinum.
27. Eademque refutantur.
28. Manutenetur auctoritas S. Augustini.
29. Et conclusio probatur ex aliis SS. Patribus.
30. 31. & 32. solvuntur objectiones.

1.
Refertur
opinio Mo-
liniana.

EXPLICATA efficaciæ Gratiae natura, quaritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque dissidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam à voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquit, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere studuisset) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ à se

traditam fatetur novam esse, & Gratiam invictissimo Propugnatori Augustino prorsus ignotam. *Si ea data* (inquit) *explanataque semper fuisset, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare obtinentes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione coherere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquæ illæ Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ.* Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & à se adinventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbelle vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adver-

adversus Molinianum Opus Animadversio-
nibus cap. 2.

2.
Et refutatur.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato disp. 2. membro 5. nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. est gratiæ efficaciam ex solo liberi arbitrii consensu metiendam esse, id est, auxilia prævenientis atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere à libero consensu, & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque adeo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum. Arbitratur enim Molina Deum eodem profusus affectu omnibus conferre gratiam, eamque subijcere arbitrii libertati, pro cuius nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum sit discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, sed in actu secundo duntaxat, dum liberum arbitrium Indifferenti auxilio præventum, absque vividiori motione vult, aut non vult assentiri. Hinc non est, juxta Molinam, in Deo absoluta voluntas conferendi donum perseverantiæ, nisi ob prævisionem liberi consensu, quo liberum arbitrium gratia illa pedisequa bene utitur. Vulgavit quidem primus omnium hanc opinionem Salmantica anno 1581: Prudentius de Monte-Major Jesuita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius ejusdem Instituti: sed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. disp. 53. profiteatur se ante annos triginta scientiam mediam & mente præformasse, & in Scholasticis quoque disceptationibus illam propugnasse sub naturalis scientiæ vocabulo; æquum est Molinam auctorem, placitumque istud appellare Molinianum:

3.
Refertur &
explicatur.

Altera est sententia Congruistarum, quam majori consensione modo PP. Societatis defendunt, nam Molinæ scitum alienum à sententia divinarum scripturarum esse, & evertere fundamentum prædestinationis divinæ, scribit Bellarminus lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4. edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lugdunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii, postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom. 4. pag. 228. nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bellarminus Molinæ R. P. Berti Theol. Tom. III.

sententiam declineat: Prima opinio eorum est, qui gratiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Itaque existimant bi auctores, in potestate hominis esse, ut gratiam faciat esse efficacem, quæ alioquin ex se non esset nisi sufficiens. Hac autem scientia, quam Molinianam esse constat, exposita, Hæc opinio aliena est omnino (inquit) à sententia B. Augustini, & quantum ego existimo à sententia etiam Scripturarum divinarum: quod etiam invictis argumentis demonstrat, ut mirum sit nonnullos negasse hoc esse Bellarmini de sententia Molinæ judicium. Eandem opinionem ut dimittam, licet non ut falsam, reprobatur lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Franciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tannerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5. num. 8. extatque adversus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis Jesuitarum Præpositi editum anno 1613. die 14. Decembris. Est autem sententia Congruistarum exposita à Suaresio lib. 111. de Auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. In quo docet efficaciam Gratia in hoc sitam esse, Quod Deus infinita sua sapientia prævidens, quod unaquæque causa, seu voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea constituitur, quando, & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præbitura, si ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum. Et talis vocatio vocatur efficax, quia licet in se non habeat infallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ infallibiliter est illum habitura. Hæc est illa Gratia, quam Congruam appellant: propterea quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc immerito Tournely comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delectationis; cum hæc ad gratiam sufficientem addat majorem abundantiam charitatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum velit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suaresiana, ut idem Auctor fatetur citato loco num. 14. nullam intrinsicam motionem requirit præter illam, quam præstat auxilium sufficiens, sed tantummodo congruas circumstantias, in quibus per scientiam mediam prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam;

Q

Hæc

4.
Sententia
congruista-
rum.

Hæc sententia non exploditur memorato Decreto Generalis Aquavivæ, à quo tamen proscribitur sententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ea media selegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis usus, si hæc inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in sufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut re ipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo potest plane definiri gratiæ efficaciam formaliter non esse sitam in ipsamet cooperatione sua, sed etiam in actu primo prius natura efficacem esse, quam cooperatio nostra absolute secutura sit. At Mutius Vitelleschi Aquavivæ successor, postulantis quibusdam PP. Societatis, an præmissa decreto doctrinam de gratia per se efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam esse præscriptum. Et revera, cum an. 1586. durante pontificatum ipso Generali Aquaviva prodierit. Ratio atque institutio studiorum, ubi quinta regula declaratur, liberum Sociis esse à sententia B. Thomæ circa causarum secundarum præmotionem recedere; credibile non est voluisse Aquavivam rescindere jam editas, receptasque communibus suorum plausibus præceptiones. In hac Congruistarum sententia defenditur à nonnullis absque gratia ab intrinseco efficaci Prædestinatio ad gloriam gratuita; cujus prædestinationis executio ex illis circumstantiis sit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium subministraciones gratiarum minime aspernaturum.

5.
Alia Socie-
tatis Jesu
sententia re-
fertur.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis Jesu alia quoque sententia, efficaciam gratiæ sitam esse non in hac vel illa particulari vocatione atque inspiratione, sed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium sit, ut sancte

operetur, beneficiorum divinarum plenitudine cumulandum; sed quia Deus in thesauris Sapientiæ suæ plures habet gratias, quarum collectionem homine repudiare non potest; tamen repudiare possit singulas distributive sumptas, cum nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædestinationem ad gloriam, quam speciale donum perseverantiæ electis divino beneplacito præparatum concedunt, sed cum se divellere nequeant à Scientia media, quam ad salvandam futurorum liberorum contingentiam existimant necessariam, inquirunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere à celesti delectatione prædominante, neque à prædeterminatione Thomistica, sed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium selecta: atque independenter ab omni absoluto decreto à Deo prævideri. Quam sententiam atate hac nostra celebriorem reddidit non temel à me laudatus Edmundus Simonnet Universitatis Mulsipontanæ Cancellarius in suis de Scientia Dei, de Prædestinatione, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum & Augustinensium omnium affirmantium gratiam efficacem esse seipsa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbitrii, aut ex circumstantiis congruis: atque certissime & infallibiliter cum effectu conjunctam esse, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, sed quatenus est individua & peculiaris præmotio & inspiratio collata hominibus non suspensa & indifferenti Dei voluntate, sed absoluta & plenissima: ita ut hæc gratia det posse, velle & perficere, neque ipsa cooperetur quia volumus, sed nos velimus, quia ipsa operatur. Instituitur vero questio de gratia, per quam recte operamur in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad perseverandum necessaria in statu innocentiae aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur Gratia ab intrinseco efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca à Theologis in confirmationem nostræ sententiæ producta, illustriora sunt quæ sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi. v. 26. de Gratia quæ per Christum confertur iis, qui ab idololatria resipiscunt, implentque præcepta Domini verba facions,

6.
Explicatur
sententia
Thomista-
rum.

7.
Propositio:
datur gratia
ab intrinseco
efficax &
Prob. I ex
Scriptura.

ciens, *Dabo vobis, inquit, cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in praeceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, victrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissione Deus spondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicujus extrinsecae effecturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum charitatis flamma succensum innovetur, atque divina praecepta mandentur executioni; id est, largiturum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo non videt. Deinde alia est gratia quae facit ut possimus facere, alia quae facit ut faciamus. Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedissequa, quia velle ac determinare sese ad opus relinquit libero arbitrio: haec vero est victrix & prae-determinans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quae non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quae facit ut faciamus, ut in praeceptis Domini ambulemus, ut iudicia ejus custodiamus, ut operemur. Est ergo de auxilio sese, atque ex intrinsecis suis efficacem. Rursus citato Prophetæ testimonio Deus non prae-dicit filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se facturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statoque divinae voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14. ut observant Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac vicissimam: sed manifestius S. Pater de Praedestinat. SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostrae voluntatis potestate, sed de sua praedestinatione promittit. Promittit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quae pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quae praecepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promittit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in homi-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

num est potestate. Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censurae suae cap. xi. ait Dominus, *Faciam ut in praeceptis meis ambuletis*; non facit autem in praeceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiam si horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non possunt ab inefficaci distinctum. Denique pre-emptoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciatis.* Gratia enim, quae pendet à voluntatis consensu non est efficacissima, cum saepe numero inefficax reddatur, suoque effectu frustratur.

Advertas hoc loco laudata Ezechielis verba explicari non posse hoc tantum sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur à pluribus; discrimen inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem justitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per submirationem charitatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Prophetis verbis concordissima, interpretatio. Quare declarant Lovanienses Theologi explicationem Lellii & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divina- rum Scripturarum loca, in quibus asseritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. xii. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ.* Joan. vi. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Ad Philipp.

O 2

8.
Responsio
A.A. refuta-
tur.

9.
Confirmatur
Conclusio
amplius ex
S. Scriptura.

11.

II. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.* Et ad Romanos VIII. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filii Dei.* Hæc putant Adversarii nostri quam facillime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & prævia motione præstet ut velimus & faciamus. At sunt isthæc subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedisequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrii gratiam determinat, flectit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicumque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, ineffaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Judæi increduli ac perveraces, quos Salvator alloquebatur, non trahebantur à Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab ineffacaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philipenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper assuturum sit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. Quid vero sentias (inquit Nicolaus L'Herminier Tom. 4. operis Theologici p. 241.) de systemate, in quo omnis plane timor salutaris evertitur?

Refellendi sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ protecto Gratiæ Propugnatori Augustino adversantur. Is enim de Gratiæ per se efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum est, ita à D. Parente explicatur libro de Gratiæ Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est:* nimirum, quod passim inculcat, Gratiæ dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philipenses verba ita S. Pater exponit de Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est primum, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo.* Atque de Gratiæ Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis.* Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de suasionem & excitationem morali, qua nos terrenis cupiditatibus deditos futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, & revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem; demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipiendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari velle & perficere. Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratiæ Propugnator excepit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est: & de Corrept. & Gratiæ cap. 2. Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui

10.
Respondetur
argumentis
Molinæ.

qui indifferenter praevenitur, & qui suasionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio praeveniente adiutorio illicitur atque invitantur, non nisi improprie, & metaphoricè dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) *plus est agi, quam regi; qui enim regitur aliquid, agit & à Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur; & tamen tantum praeferat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendam commendat, qui male agere non potest; & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adiutam esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, Deus meus misericordia ejus praeveniet me.* Sunt ergo juxta Augustinum praefata Scripturarum loca ita accipienda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione praeveniat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quae possit, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

II.
Probatur
alio argu-
mento Scri-
pturae.

Proferam modo praeclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur causae determinanti, quam indifferenter praevenienti, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiae auxilium subministranti: tum etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratiae beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste divinis praeceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

12.
Refutatur
Suarezus.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suarezus lib. de Auxiliis III. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere haec verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona haec objicientis, abusus commentationibus, quae ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expositio, quae Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse posse Hieronymi in

suis contra Pelagium lucubrationibus haec Apostoli verba non semel proferentis, scripserat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. alique eruditi viri, à quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam à Suarezio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusionem Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu suppositicia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam è vestigio addit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia.* Prima ergo Suarezii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hereditatem, sive etiam de electipne ad gloriam, qua praeparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros praevidit; at pertractare Paulum etiam de absoluta praedestinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac sola praedestinatione hujus status opera bona praeferre, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suarezius tertio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante.* Verum si haec tantum proferret Nazianzenus, nec Suarezium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fateamur, Deo tamen principaliter operante; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse praeveniat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentissime falli Suarezium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem à Dei benignitate manare, addidit protinus. *Idcirco non volentis, id est, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei; ita, quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo jure totum Deo assignavit.* Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas à Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam ipsum velle.

Verum licet Gregorius, alique Graecorum non tam aperte gratiae asseruerint efficaciam in expendenda praemissa gumentum.

13.

Ac confirmatur prius argumentum.

sententia Apostoli, athletha gratiæ Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait: quod, si illa posset sic explicari, *quia voluntas hominis non sufficit ut iuste recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei*; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei miserentis, sed hominis volentis, atque currentis, *quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur*. Unde infert S. Pater, ut consistat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet præparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvari sententiam Apostolicam, *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitum sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen (inquit) responderet Nazianzenus non esse parvam rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordia & velle & currere hominis attribuitur*. Cæterum Suarezius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

14.
Adducitur
guio Probatio
ex S. Scrip-
tura.

Percelebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testimonio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana, In ea quippe unius ab alio discretio nequit desumi sive à gratia præveniente, sive à simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedit. nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suamet determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratiæ congruæ cum Bellarmino lib. 1. de Grat. Satisfact. & lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apostoli habere locum ubi agitur de gratia sufficiente, non autem ubi disputatur de congrua. Fieri enim potest, inquit, ut duo homines eandem internam motionem recipiant, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidet ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstratur sum, non pendet ab intrinsicis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositis, à quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per se ipsum, vel gratiâ Dei; si per se ipsum ipse ergo se discernit ab alio: si gratiâ Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur à Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem consensurum, sed econtra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6. & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ira prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicerent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos à malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam à consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficiunt, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper et si Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum æquo, & ad remigandum remis, & ad pugnam armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium præcedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo

modo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiunt, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis gloriatur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suspicetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. *In hac Apostoli, inquit, evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatam naturam qualescunque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est.* Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discernit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit à Deo adiutorium sine quo, & gratiam quæ dabat posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse à cadentibus suamet libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem fat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adiutorium quo, & per gratiam victicem dantem & posse & velle, ne gloriatur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem deperditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XII. cap. 8.

Momentum III. ex Orationibus Ecclesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, *ut legem credendi lex statuat supplicandi*, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Coelestinus: atque, ut S. Pater ait in Epist. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures à præfatis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. II. de Peccator. meritis cap. 6. *optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adiumento.* Si ergo orationibus victicem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejus-

dem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces.* Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Dom. 5. post Pascha, *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & te gubernante eadem faciamus.* In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere.* In proxima solemnitate, *Flecte quod est rigidum, fove quod est frigidum, rege quod est devium.* In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inherere mandatis.* In vigesima quarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte.* Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec prætermittenda est oratio edita à Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; ejus orationis hæc pars est: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostendere, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effector judiciorum nostrorum.* Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summæ veritatis diligis æquitatem, *ut in sinistram nos non ignorantia trahat, non favor insinuat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus à vero &c.* Extat hæc oratio 1. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostræ voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bonæ voluntatis consensum; quomodo pendet à directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adiutorium

16.
Probat
Conclusio
add ex ora-
tionibus Ec-
clesiæ.

rium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti pramotione, quam suapte voluntate conjungit cum opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Proxus in hac re* (ajebat Augustinus de dono Perf. cap. 7.) *non operosus disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem: orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem.*

17.
Rejiciuntur
responsiones
contrariæ.

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis, quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, id est, connectionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passively se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam; cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ pramotionem, sed ipsa à pramotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eandem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum II. ad Tim. I. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quasi sopitam suscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur *ἀναζωοποιεῖν*, suscitare quasi sopitam flammam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit charitas, magisque ad capef-

sendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, id est per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus è vestigio demonstrat. Responsa itaque à Tournely selecta nostram corroborant assertionem. Quidam è Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut defacto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus, cur istud à Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquiunt alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesiæ talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfractæque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconcussa.

Momentum tertium ex Gratia strenuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus argumentis de mente Augustini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam delineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultissimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam, mirabilem, ac ineffabilem potestatem, qua Deus operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*: cap. ejusdem lib. 35. *inspirationem flagrantissimam, & luminosissimam charitatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentissimam voluntatem*: in primo contra duas Epistolas Pelag. cap. 20. *occultissimam & efficacissimam voluntatem ac potestatem, qua convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: seq. libro cap. 8. *inspirationem bonæ cupiditatis, ut homo non sit invitatus, non sit reluctans, sed consentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *charitatem, qua tota nobis ex Deo est, & benedictionem dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti studium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissimam vocationem*: de Corrupt. & grat. cap. 14. *inclinandorum cordum omnipo-*

18.
Probaturret.
ad auctoritatem
S. Augustini.

271.

tentissimam potestatem: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiis-que Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de prædest. SS. cap. 8. *gratiam, quæ à nullo duro corde respuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsicis suis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & apertissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypotesi quicquam perficere, si homo resistat, suæque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque sententiam gratiæ per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

19.
Referuntur
Responsio-
nes Molina.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerito sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiæ virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiæ descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod à divina omnipotentia diffusetur, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam donum esset omnipotentis, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax à consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinale, quæ

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater *validiorem & potentior*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, sed *disparem*; quod & alibi demonstratum est, & paullo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiæ petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifice Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustriores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audit à Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Propterea non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit*. Animadvertit insignis Theologus Augustinianus Basilius Ponticus P. 1. Relect. de Necessit. Gratiae cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Ponticii animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia à Patre audit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensum. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de cælo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola*. Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus.

20.
Sequuntur
aliæ aucto-
ritates ex
eodem S.
Patre.

gus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est morio indeliberata quæ est in nobis sine nobis; ergo non habet suam efficaciam à nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam consensionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est comparate ad motionem gratiæ indeliberatam, & subitam, verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius depromptus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui, Præparatur voluntas à Domino: de quo dictum est, A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus vult: de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis & velle & operari. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis &c.* Si ergo imperitur Deus vires efficacissimas voluntati, ut velit, ut faciat, ut servet mandata, quomodo gratia sumit efficaciam suam à voluntatis cooperatione? Verum quid ad hæc Adversarii? Attendendum inquit scopum Augustini, cui incumbat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates. Probat ergo tantummodo laudato, & consimilibus testimoniis prævenientis gratiæ necessitatem. Optime vero, ac præclare! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat, affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur in ea velle, & tantum velle, ut volendo faciat, impleatque præcepta; ideoque non à voluntate mentiendam esse efficaciam gratiæ, sed ab efficaci gratia operationem voluntatis. Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent, quod ex ea putarent consequi interitum libertatis; quare Augustinus

ratus hanc esse gravissimam difficillimamque questionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem à gratia Molinistice *sufficiente*, quæ non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus? Sed de hac re postmodum.

Ad tertium caput reducantur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deotribuendum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmoveretur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr (Cyprianus) nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe, arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur.* Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio à Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. xi. §. 8. reponunt totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Imo ex labili hac responsione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinatorum collatio attribuitur tota Deo quoniam non dependet ex nobis quod conferantur; nec ne; pari jure eorundem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit à cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilius sit determinate velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alte-

21.
Adhuc alia.

22.
Iterum aliæ.

Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de dono persev. cap. 9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placeant; O altitudo divitiarum! & Nunquid iniquitas est apud Deum? Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impensissime, transisse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellet ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunthæc perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppositis loci, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ, neque ab ingenio, neque à temperamento, neque à cæteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam. Nam si gratiam congruam placeat appellare ob congruitatem, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantiæ; etiam Augustinenses Poncius, Mansius, & Hispani communiter gra-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

tiam per se efficacem, sanctam vocationem congruam appellant. Solent respondere alii, quæstionem illam, Cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter resistat, spectare ad inscrutabilia judicia Dei si accipiat comparative, non vero si consideretur absolute; quærenti enim, cur ille vocanti consentiat, iste resistat, prompta & obvia occurrit responsio, quia hic noluit, ille voluit. Promptumne obviumque responsum? At mihi pulsât animum eadem quæstio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut faceret. Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est. Absolute enim cur unus non convertatur, est quia non vult; sed non vult, quia justo judicio Dei denegatur illi adiutorium quo, & nunc quibus deest tale adiutorium, jam pena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, inquit S. Pater de Correp. & Grat. cap. xi. Comparative autem cum omnes obstricti peccato nascantur, cur uni præparetur, alteri non præparetur voluntas à Domino, penes ipsum est æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat; inquit de dono Persev. cap. 8. Augustinus.

Tertium Augustinianæ Sententiæ principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequeretur Ecclesiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Correp. & Grat. cap. 14. in Abisai, qui David regem excepit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret.* Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in celo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt*

23.
Denuo aliæ,

P 2

fecit,

fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit. Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quæ inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti saluum facere nulum hominum resistit arbitrium.

24.
Rursus novæ.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputatum. Vidimus ibidem, Augustinum distinguere inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mori voluerit: istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud dari & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiorē, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. Nam si in tanta infirmitate vite hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. xii. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur) inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Istud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris

discrimen falsum esset, si gratia redderetur efficax vel à voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum quia reapse per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum congruitas dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permansturos per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, sive gratiam status innocentiae fuisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, sive gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat velle, sed etiam tantum velle, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum velle, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum velle, ut voluntas Spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique velle, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat velle, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat velle? physice præmotione, an morali? Morali, inquit; qua fit ut *objectum* quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio habendum, turpius. Ita Suarez lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10. cui consentiunt Valencia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiae, puncto 3. Vasquez. 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. Ramum viridem ostendit ovi, & trahit illam. Noces puero demonstrantur, & trahitur. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi charitate & voluptate; sed

25.
Reconciliatur obiectio-
nes Thomistarum.

sed nunquam ego assentire exemplis istiusmodi per omnia praevenire gratiae quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem sitam in propositione objecti nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus. Sufficit, ut gratia det velle promotione morali, atque, ut *Draco traheret secum tertiam partem stellarum*. Habuit Adam gratiam internae illustrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honestius, & dignius amore dignoscitur. Habuit ergo & gratiam praevenientem moraliter. Atqui hoc non obstante per Augustinum Gratia Adae collata dabat posse, non dabat velle. Est ergo ad gratiam quae dat velle, sive adiutorium quo, praeter excitationem moralem necessaria praemotio physica; ideoque gratia est efficax ante voluntatis consensum. Sed haec ex sententia Adversariorum dicta sunt. Nostra enim sententia suo loco expressa est, in statu prioris conditionis Deum rationali creaturae contulisse illuminationem & inspirationem indifferentem, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter praevenientem.

26.
Referuntur
aliae ob-
jectiones, con-
tra S. Augu-
stinum.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per se efficacem, sed rejicit traditum à nobis utriusque status discrimen dissent. 3. de Nat. cujuslibet Grat. sect. 4. contendit S. P. Augustinum cap. 12. de Corrept. & Gratia pertractare solum de Persev. finali, de qua tantum dici possit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & insuperabiliter: imo plurimum miratur Augustinianos Theologos praedicta uti auctoritate; si enim gratia efficax sic moveret, sequeretur, inquit tom. 7. p. 499. *gratiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Concilium Tridentinum, sed & figere immobiliter in bono*. Qua in re morem gerit Congruistis eodem inani subterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque æquivocationem. Cum argumentum quod petitur à perseverantia finali, quam denegabant Semipelagiani esse speciale gratiae donum, sit ad probandam electionem secundum propositum praecipuum atque palmare; agit utique Augustinus ad evincendam gratiae necessitatem de finali perseverantia, ut ex ista discretionem nostrae principium, & divinorum auxiliorum propugnet necessitatem. Ergo gratiam iis, qui praedestinati sunt in regnum Dei singulariter preparatam, liberantem à peccato, quod est ad mortem, & adeo perfectam libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum praedicto, pro-

ximoque capite loquitur Augustinus, donum esse finalis perseverantiae nullus negat, nec est cur tanta pompa verborum id moliantur quidam ostendere. Hocce nostrum assertum est: Adam non indiguit hoc perseverantiae dono, quoniam fortissimo permisit Deus atque dimisit facere quod vellet; nec ergo indiguit adiutorio quo ad standum. Contra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi perseverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, nisi per adiutorium, quo in ipso homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videsne quomodo cum Augustino ex dono perseverantiae, quo Adam non eguit adstruamus utriusque status, divinorumque auxiliorum discrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perseverantiae, quantum spectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiae victrici manifeste concedit. Docet cap. xi. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis sunt, & caro concupiscit adversus spiritum: nunquid non sunt toto vitae decursu in certamine laborantes ac periclitantes, ita ut possint dari sibi per Christi gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit xi. r. cap. quod ut primus homo non acciperet in bono perseverantiam, sed perseverare, aut non perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex seipsa concupiscentialiter resistebat: id fortassis non probat esse ad superandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam amplioribus donis adjuvandam infirmitatem? Ostendit insuper sanctis donari gratiae largitate non solum possibilitatem, sed etiam voluntatem, actumque perseverantiae, ne in viribus suis gloriantur: anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, & ne quis, nisi in Domino gloriatur, virtus in infirmitate perficitur? Ait demum, subventum infirmitati voluntatis humanae, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an non est ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis? Ita ergo comparantur ad invicem donum perseverantiae, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc statu sit efficax ab intrinseco; necesse sit admittere ad opera salutaria praeter gratiam sufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus; nos superiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde sequeretur hanc gratiam necessitare ad bonum, istud po-

27.

Ac refutan-
tur.

tius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantiæ, est corona iustitiæ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas à necessitate, quomodo gratia perseverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis; quæ deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus Sancti auxilium*? Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem consecutionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, sed insuperabile *secundum quid*, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiæ, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sæpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitantis gratiæ adiutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare crudelitatem; quomodo hæcenus factum est ubicunque de libero arbitrio oratio fuit instituta.

Ex tam prolixa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, iudicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nollem inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliosque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem subministrando charita-

tem: & ne videamur causam nostram deferere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capitis tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britanniae Opere obs. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuisse à PP. perfecte tractatum, quoniam multi, qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare latebant in populo Dei, vel non afferebant solutionem quæstionum, difficilem, cum calumniator nullus insisteret. Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeuntur attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur. Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad VI. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformidare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque paulo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratia Augustinus in lib. de Dono persever. cap. 19. insignia loca produxit. Tertullianum appellasse vim divinæ gratiæ potentioris naturæ, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicésimo.

28. Manu-
tetur Auctori-
tas S. Augu-
stini.

29. Et conclusio
probat ex
aliis SS. Pa-
tribus.

vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium suae potentiae operatur in nobis*; & Ierm. de liber: arbitrio, *Gratiam insuperabilis potentia*. Plura graece, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Graecorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiae Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe haec pauca. Prosper S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium coactioni vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obedientiae generavit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, &c.* & pariter haec addit illustriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectatione generata ibi surgat ubi premebatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi diffidebat, inde velit, unde nolebat.* Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum aevi sui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. praed. & gr. cap. 15. ait: *Ista gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur.* Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garriunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratia est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum praebere veritati, nobis à Deo dari testetur Apostolus.* Haec quidem, & alia permulta directe ferunt negantes necessitatem gratiae praeventis: sed quatenus huius gratiae effecta declarant, stabiliunt simul auxilii per se efficacis naturam, cum nequeat dependere à voluntatis assensu omnipotens virtus, quae illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quae autem reponere possent Molinistae, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

30. Solvitur Ob-
jectio I. Erat ergo primum refutanda sententia Molinae, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui invene-

runt in sylva folis arbusculis confita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id praestiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris litteris, & in eo potest homo gloriari in seipso: potest sese ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediat vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus praecepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilem. III. Orationum Ecclesiae verba extorto fallacique sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & planissimum contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturae discrepantiam non assequuntur. V. Ut his, quae non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secernere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1688. cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividiturne lux in sufficientem, & efficacem, eoquod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividiturne taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concurfus Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solene dividi in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Haec Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinae perseverantia finalis donum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum praeteris singulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subiacet, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiae nullam addunt divinae gratiae virtutem; ideoque militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliae absurdissimae consecutiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen, si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiamne? Haec vero singulis adest, praesertim in istorum opinione. Petri locari

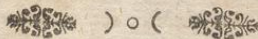
31.
Solvitur 2.
Obiectio.

locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habuisse Adam gratiam *congruam*, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experimento; nulla quippe major *congruitas* dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso æstu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiæ excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia *congrua*, sed quàm à gratia per se efficaci perperam Recentiores distinguunt. Qualibet enim Gratiæ congruitas non à naturalibus circumstantiis, sed à Dei munere petenda est. *Ut adulterium non committeres, suavor defuit: ut suavor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentiret, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admisti:* ita Augustinus Hom. 23, inter l. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis à latronibus expoliatus, & relictus plagis impositis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat secus eum; misericordia motus, & approprians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibet, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens à Jericho in Jerusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaceat, atque à prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed à misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiæ possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuunt oleo virtutem,

quam habet qualitate sua, & medico applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiæ mediæ sententia fucum facit, & nullatenus à præcedentibus diversa est. Illa ^{32. Solvitur Ob.} ^{jealo 3tia.} enim divinatorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam à se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talem efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque hæc sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse cofidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiæ efficaciam à nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:

*At vero omnipotens hominem cum
gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tem-
pus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec
moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspen-
ditur ullis,*

CA.

CAPUT X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrinam fortunam subierit.

SUMMARIUM.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.
2. Historia de doctrina Molinæ.
3. Sententia S. Augustini non subiacet Censuræ.
4. & 5. Continuatur Historia.
6. Qualem fidem mereatur hæc historia.
7. Defenditur doctrina Augustiniana.
8. Per Sententiam Thomistarum.
9. Scotistarum.
10. Ac Recentiorum.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.

HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Molinianæ sententiæ hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos censura eandem tanquam acatholicam, erroneamque insectari, memores quod à nobis postulant Christiana charitas & modestia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falso nonnulli scripserint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum, proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriberet, quemadmodum ait P. Assermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non est, rem omnino aliter evenisse, nec Molinistis aliquid accessisse præsidii, sententiæ autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod sane nequit melius, quam ex historia rerum gestarum, dijudicari.

2. Historia de doctrina Molinæ.

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581. Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere, celeberrima universitas Salmanticensis, nullo contradicente Magistro, censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & comprimendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore, atque in ætate ad perstringendum editas lucubrationes plus æquo prona, conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Vertere verò anno 1584. antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum*, de qua consilium inivit hoc ipso anno Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom. 1. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum*, Volstadii P. Avullentia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & sparsio libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in *R. P. Berti Theol. Tom. III.*

Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placita scripto, verboque tradiderunt. Verum adeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academiæ nova doctrina displicuit; ut in eam proximo anno 1587. notissimam, gravissimamque *Censuram* emisit; uti fecit insequenti anno 1588. celeberrima Duacensis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Estius, nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe addita. Addiderunt eodem anno 1588. Lovanienses memoratæ Censuræ *Iustificatio* nem adversus Apologiam à PP. Societatis conscriptam. Oborta hinc inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem dissidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de prædictis Censuris sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam confarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea à cæteris Theologis reprobatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquam quod Auctorem, & deprehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnata, totisque lacertis defensam, Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc à se teneri declaravit anno 1679. summo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martii à felicis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum ad mores pertinentium, simul

3. Sententia S. Augustini non subiacet Censuræ.

Q

que